

Szczecin, dnia 5 marca 2022 r.

dr hab. Wojciech Drożdż, prof. US
Katedra Logistyki Instytutu Zarządzania US
Centrum Zarządzania w Energetyce US

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr. FILIPA KALINOWSKIEGO

**pt.: Diagnoza stanu energetyki odnawialnej w Wielkopolsce w perspektywie planów
wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii do roku 2030**

napisanej pod kierunkiem naukowym

dr. hab. Sławomira Jankiewicza, prof. WSB w Poznaniu

I. Podstawa formalna recenzji

Niniejszą recenzję rozprawy doktorskiej sporządzono na podstawie pisma Przewodniczącego Rady Akademickiej Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu dr. hab. Arnolda Bernaciaka, prof. WSB w Poznaniu, zawierającego także Uchwałę nr 78/2021 Rady Akademickiej WSB w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2021 r.

II. Charakterystyka formalnej strony rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr. Filipa Kalinowskiego pt.: Diagnoza stanu energetyki odnawialnej w Wielkopolsce w perspektywie planów wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii do roku 2030 zawiera łącznie 240 numerowanych stron wraz ze stroną tytułową, oświadczeniem, podziękowaniami Autora, spisem treści, bibliografią, spisami: tabel, wykresów, schematów i

zdjęć, a także załącznikami. Merytoryczna część pracy obejmuje: wstęp, pięć rozdziałów oraz zakończenie. Bibliografia liczy 264 pozycje, uzupełnione o 36 aktów normatywnych, 87 innych opracowań i 183 źródła internetowe. Ich dobór należy uznać za właściwy do podjętej tematyki badawczej, chociaż w niektóre z nich uległy już dezaktualizacji. Liczba źródeł świadczy o bardzo dobrym rozeznaniu Autora w piśmiennictwie z zakresu tematyki dysertacji i Jego wnikliwości badawczej.

Praca bogata jest także w elementy ilustrujące przebieg wyvodu naukowego, gdyż zawiera: 24 tabele, 17 wykresów, 11 schematów oraz 3 zdjęcia. Warto przy tym zaznaczyć, że dla przejrzystości układu tekstu i numeracji można by dokonać ujednoczenia nazewnictwa wszystkich innych form niż tabelaryczne jako „rysunki”.

Przedłożona do recenzji dysertacja napisana jest kompetentnym językiem naukowym, właściwym dla prac naukowo-badawczych w naukach społecznych.

III. Ocena merytorycznej poprawności rozprawy doktorskiej

Tytuł rozprawy odzwierciedla treści w niej zawarte, przez co można stwierdzić, że został sformułowany w sposób właściwy. Praca ma charakter studium teoretyczno-empirycznego z elementami postulatywnymi. Cztery pierwsze rozdziały kończą się podsumowaniem rozważań w nich zawartych, a najistotniejsze wnioski z całej pracy znalazły swoje miejsce w zakończeniu.

Tematyka badań podjęta przez Autora jest aktualna i istotna z poziomu rozwoju OZE w regionie, a Jego poszukiwania naukowe należy uznać za kreatywne i nacechowane wnikliwością badawczą.

W pracy przyjęto jedną hipotezę, chociaż na s. 9 jest mowa o: „hipotezie głównej”, a na s. 10 użyto zwrotu: „zweryfikowania hipotez”, co sugerowałoby że hipotez jest więcej niż jedna. Sama treść postawionej hipotezy: „Wielkopolska posiada duży potencjał do znacznego zwiększenia odnawialnych źródeł energii na swoim terenie. Wykorzystany on może zostać, jednak pod warunkiem stworzenia systemu wsparcia tego sektora przez władze lokalne” mogłaby być przedstawiona w sposób bardziej kategoriyczny, co ułatwiłoby jej weryfikację. Niemniej można przyjąć, że jest ona poprawna dla zaproponowanego tematu i celu dysertacji.

Celem głównym pracy, wskazanym przez Autora było przedstawienie „oceny odnawialnych źródeł energii w województwie wielkopolskim i uwarunkowań ich rozwoju do roku 2030 oraz szans i zagrożeń łącznie z mocnymi i słabymi stronami regionu w odniesieniu [do] tej branży. Ponadto, określenie założeń do systemu wsparcia odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce”. Cel główny, choć zbyt rozbudowany w swojej wymowie, koresponduje z tematem dysertacji i postawioną hipotezą badawczą. Pozostałe pięć celów szczegółowych należy uznać za prawidłowo sformułowane i także zgodne z pozostałymi fundamentami merytorycznymi pracy.

Do weryfikacji przyjętej hipotezy i uzyskania założonych celów jako podstawową metodę badawczą przyjęto case study z techniką wywiadu. Wykorzystano także metodę analizy danych zastanych, a także dokonano wstępnej analizy SWOT. Przyjęte przez Autora metody badawcze należy uznać za właściwe do podjętej tematyki badawczej. Pewnym niedosytem jest brak pełnej analizy SWOT, co z pewnością przyczyniłoby się do jeszcze bardziej interesujących wyników badań.

IV. Charakterystyka treści rozprawy doktorskiej

W rozdziale pierwszym zawarto genezę i stan rozwoju odnawialnych źródeł energii. Dokonano przeglądu literatury przedmiotu w zakresie pojęcia i istoty OZE, a także przedstawiono ich rodzaje w aspekcie globalnym i krajowym.

Drugi rozdział zawiera rozważania dotyczące uwarunkowań rozwoju energetyki odnawialnej w kontekście prawnym i politycznym. Dokonano w nim wnikliwej analizy regulacji międzynarodowych w zakresie odnawialnych źródeł energii, a także przedstawiono uwarunkowania krajowe w przedmiotowym obszarze energetyki. Ciekawym wątkiem, z poznawczego punktu widzenia, jest dokonana analiza podejścia partii politycznych do zagadnień związanych z OZE, a także rzetelne zgłębienie zagadnienia ekopolityki.

W rozdziale trzecim dokonano prezentacji obszarów wsparcia energetyki odnawialnej, dokonując wnikliwej analizy programów, form, kierunków rozwoju oraz trendów w tym podsektorze energetycznym, z uwzględnieniem ich potencjalnego oddziaływania na szczeblu regionalnym.

Rozdział czwarty dotyczy analizy potencjału Wielkopolski w kontekście rozwoju odnawialnych źródeł energii. Zaprezentowano w nim generalne składowe potencjału społeczno-gospodarczego oraz potencjału rozwojowego OZE, a także uwarunkowania geograficzne i środowiskowe w tytułowym regionie. Dokonano także wstępnej analizy SWOT dla sektora energii odnawialnej na terenie Wielkopolski. Jak już wspomniano w pkt. III, warto byłoby pogłębić tę analizę, ponieważ jest to jeden z podstawowych efektów recenzowanej dysertacji.

W rozdziale piątym dokonano analizy kierunków rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie wielkopolskim w perspektywie do 2030 roku. Zawarto w nim założenia badawcze i przedstawiono wyniki badań w zakresie: determinant rozwoju odnawialnych źródeł energii w województwie wielkopolskim do roku 2030, barier utrudniających ich rozwój, obecnej struktury energetyki odnawialnej wraz z perspektywą jej zmian do roku 2030, a także korzyści wynikających z rozwoju tego podsektora energetycznego na terenie województwa wielkopolskiego. Zwieńczeniem tego rozdziału badawczego są trafne rekomendacje, dotyczące założeń kryteriów dla systemu wspierania energetyki odnawialnej w Wielkopolsce.

Zakończenie pracy doktorskiej to podsumowanie zrealizowanych badań, wraz z przedstawieniem autorskich wniosków końcowych.

V. Uwagi edytorskie i stylistyczne

Przedstawiona do recenzji praca doktorska została starannie przygotowana pod względem edytorskim i stylistycznym. Autor nie ustrzegł się jednak nielicznych błędów, których wskazanie ma na celu pomoc w przypadku chęci publikacji tego dzieła.

Do uwag natury ogólnej zaliczyć należy:

- stosowanie formy osobowej, zamiast preferowanej w publikacjach naukowych formy bezosobowej, np. „możemy” s. 7, s. 24, s. 45, s. 50, s. 126, s. 146, s. 151; „będziemy musieli” s. 15; „weźmiemy” i „dochodzimy” s. 21; „potrzebujemy” s. 22; „posiadamy” s. 35; „mamy” s. 38; „odnotowujemy” s. 41; „obserwujemy” s. 52, s. 181;
- literówki, np. w przypisie 2, s. 8;

- brak wskazania numeru strony w przypisach, np. przypis 9, s. 9; przypis 55 i 56, s. 20; przypis 58, s. 21; przypis 267, s. 76; przypis 318, s. 89; przypis 325, s. 92;
- twierdzenia mające charakter kolokwialny, np.: „Pozytywnie też zaskakuje ilość paneli na Ukrainie”, gdzie winno być „liczba instalacji fotowoltaicznych”, s. 40; „Po 2009 roku publikacje zaczęły gwałtownie rosnać”, s. 70; „...będą miały też regiony”, gdzie winno być np. „...będą miały też władze samorządowe szczebla regionalnego”, s. 98; „...dotrzeć w okolice 24,9 EUR”, s.127; „...wydzielenie w regionie Wielkopolski konkretnej komórki, która zajmie się...”, s. 167; „...przeciąganie procesu inwestycyjnego”, s. 187;
- stosowanie kolokwializmów: „firma”, zamiast należnego słowa „przedsiębiorstwo”, np. s. 11, s. 43, s. 73, s. 74, s. 98, s. 123, s. 124, s. 143, s. 161, s. 165, s. 166, s. 170; „wiatraki” s. 42, s. 44; „ustawy antywiatrakowej” s. 96;
- błędy ortograficzne, np.: „Portugali” zamiast „Portugalii” s. 40; „mikro instalacje” zamiast „mikroinstalacje” s. 56; „Rumuni” zamiast „Rumunii” s. 133; „usytułowane” zamiast „usytuowane” s. 147; „energie” zamiast „energień” s. 171; „tą tendencję” zamiast „tę tendencję” s. 173;
- niekonsekwencja w numeracji przypisów, np.: s. 58, gdzie po przypisie nr 179 wskazano przypisy o numerach 83, 182 i 183;
- błędne stosowanie znaków pisarskich w przypisach, np.: przypis 211, s. 63;
- brak znaków interpunkcyjnych, kończących przypis lub źródło, np.: s. 85; s. 86; s. 108; s. 112;
- zbyt duże odstępstwa w tekście między słowami, np.: s. 90; s. 104; s. 110;
- stylistyka zdania, utrudniająca zrozumienie jego sensu: „Priorytety te powiązane są stricte dedykowane działaniom z zakresu OZE...”, s. 105; „przyciąganie w ten region podmiotów”, s. 189; „Po za przerostem sieci dystrybucji...”, s. 195;
- słabo czytelny rysunek: s. 130;
- błędne stosowanie słowa „ilość” do rzeczowników policzalnych: „ilość pojedynczych instalacji”, s. 155;
- wykorzystanie niewłaściwego przymiotnika: „większe” zamiast „szersze” w kontekście spektrum, s. 12;

- brak uszczegółowienia w zwrocie: „z punktu widzenia społecznej nauki Kościoła”. Winno być: „z punktu widzenia społecznej nauki kościoła katolickiego”.

Przedstawione powyżej błędy i uchybienia nie rzutują w żaden sposób na wartość merytoryczną pracy.

VI. Uwagi krytyczne i polemiczne

W niektórych fragmentach dysertacji pojawiły się zapisy, które nie są zgodne ze stanem rzeczywistym. I tak:

- na s. 135 zapisano: „Podobnie jak Polska kraje, takie jak: Niemcy, Wielka Brytania, czy kraje skandynawskie oraz Beneluxu rozwijały się głównie w sektorze energii wiatrowej, przyczyną takiego stanu rzeczy jest specyfika tych państw, są to kraje nizinne oraz nadmorskie...”. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dwa z trzech krajów skandynawskich nie spełniają kryterium nizinności. Norwegia jest krajem wyżynno-górzystym, a Szwecja krajem wyżynno-nizinnym. Natomiast wśród krajów Beneluxu jeden z nich - Luksemburg - nie jest krajem nadmorskim.

- na s. 138 zapisano: „ Największy przyrost ludności odnotowano w powiatach skupionych wokół dużych ośrodków miejskich – poznańskim [...], leszczyńskim [...], szamotulskim [...], średzkim...”. Spośród wymienionych miast jedynie Poznań spełnia kryteria klasyfikacyjne dotyczące dużego ośrodka miejskiego.

- na s. 150, w kontekście potencjału wykorzystania biomasy do celów energetycznych zapisano, że województwo wielkopolskie posiada „duży udział powierzchni lasów w województwie i na terenach bezpośrednio otaczających (zwłaszcza zachodnich i północnych)”, a także „bliskie sąsiedztwo Niemiec”. Jednocześnie w kolejnym akapicie stwierdzono, że: „Lesistość w województwie wielkopolskim wynosi 25,7% i jest niższa od średniej dla Polski, która wynosi 29,4%”. Tym samym Autor zaprzecza swojemu twierdzeniu o „dużym udziale powierzchni lasów w województwie”. Należy także zwrócić uwagę na enigmatyczne określenie: „na terenach bezpośrednio otaczających (zwłaszcza zachodnich i północnych)”. Być może Autor miał na myśli obszar Ziemi Lubuskiej i Pomorza Zachodniego. Należy zwrócić uwagę, że regiony te posiadają znacznie wyższą lesistość niż Wielkopolska, ale jednocześnie należą do liderów rozwoju energetyki odnawialnej. Dlatego też, wyższy potencjał regionów

sąsiednich w zakresie lesistości jest i będzie przekładany na rozwój energii z biomasy na obszarze tych regionów. Skutkiem tego, nie przekłada się on na zwiększenie potencjału regionu wielkopolskiego w zakresie wykorzystania biomasy stałej i odpadowej do celów energetycznych.

- trudno też zgodzić się ze stwierdzeniem Autora, wyrażonym także na s. 150, że atutem Wielkopolski jest bliskie sąsiedztwo z Niemcami. Takie samo stwierdzenie pojawia się w Tabeli 18, na s. 163. Województwo wielkopolskie nie sąsiaduje z Republiką Federalną Niemiec, a jedynymi województwami w bliskim sąsiedztwie tego kraju są: dolnośląskie, lubuskie i zachodniopomorskie.

- obecnie nieprawdziwe jest już stwierdzenie przedstawione na s. 159, że największym aquaparkiem w Polsce są „Termy Poznańskie”.

- stwierdzenie, że „Wielkopolska charakteryzuje się rolnictwem na najwyższym światowym poziomie”, zawarte na s. 161 nie poparte jest żadnymi argumentami merytorycznymi i odbiega od stanu faktycznego. Podstawowe dane statystyczne, dotyczące intensywności i efektywności upraw i hodowli w krajach najbardziej rozwiniętych cywilizacyjnie, wskazują że brak jest podstaw merytorycznych do wygłaszania takiej tezy.

- na s. 188 w kontekście stworzenia pionierskiego podejścia do inwestycji w OZE na terenie Wielkopolski, Autor wskazuje, że w ten sposób region stworzy warunki lepsze od innych regionów i będzie dominować w zakresie inwestycji z tego obszaru. Jest to teza wysoce dyskusyjna, biorąc pod uwagę fakt, że województwo wielkopolskie ma warunki zbliżone do innych regionów w obszarze fotowoltaiki i energii pozyskiwanej z biomasy, a gorsze od niektórych regionów w zakresie rozwoju energetyki wiatrowej, nie wspominając już o morskiej energetyce wiatrowej.

Wybierając do dyskusji z powyższych stwierdzeń te, które ściśle wiążą się z tematem i celem pracy doktorskiej, ciekawe byłoby poznanie opinii Doktoranta w poniższych kwestiach:

1. W jakich obszarach wytwórczych w zakresie energetyki odnawialnej Wielkopolska ma realną szansę być jednym z wiodących regionów w Polsce?

2. Czy potencjalny rozwój nowoczesnej technologii wodorowej, a także rozwój technologii jądrowej, zakładany na terenie wschodniej Wielkopolski, będzie mieć realny wpływ na tempo rozwoju inwestycji w OZE na terenie regionu?

3. W jaki sposób można ukierunkować działania władz państwowych w terenie, władz samorządowych szczebla regionalnego i lokalnego, aby stworzyć efektywny proces wsparcia inwestycji w OZE w województwie wielkopolskim?

VII. Wnioski i konkluzja

Przedstawioną do recenzji dysertację mgr. Filipa Kalinowskiego należy ocenić jako poprawną i użyteczną. Problem badawczy w niej zawarty można uznać za aktualny, istotny i ciekawy. Oryginalny sposób rozwiązania problemu badawczego, w połączeniu z zastosowaniem odpowiednich metod badawczych, świadczą o odpowiednim poziomie warsztatu naukowego Doktoranta. Docenić należy także Jego umiejętność praktycznego wykorzystania wiedzy teoretycznej i wnikliwość badawczą.

Biorąc pod uwagę wszystkie aspekty zawarte w recenzji stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr. Filipa Kalinowskiego, pt. „Diagnoza stanu energetyki odnawialnej w Wielkopolsce w perspektywie planów wzrostu wykorzystania odnawialnych źródeł energii do roku 2030” odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim, wskazanym w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach w zakresie sztuki (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), stosowanym w związku z art. 175-176 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. – przepisy wprowadzające ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 ze zm.), ponieważ: stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w zakresie nauk społecznych, w dyscyplinie: ekonomia i finanse, świadczy o umiejętności prowadzenia przez Doktoranta samodzielnej pracy naukowej.

Tym samym stanowi ona podstawę dla dalszych etapów procedowania w celu nadania stopnia doktora nauk społecznych Panu mgr. Filipowi Kalinowskiemu.

Hojech Drosch